

надзвичайно ефективним й універсальним засобом розвитку соціальності дітей дошкільного віку.

Література

1. Андреева А. Д. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку / А. Д. Андреева. – Тернопіль, 2010. (Готов ли ребенок к детскому саду) (Вестник образования).
2. Алиева Ш. Г. Социальное развитие дошкольников / Ш. Г. Алиева // Молодой ученый. – 2014. – № 2. – С. 711-715.
3. Рассказова О. І. Розвиток соціальності учнів в умовах інклюзивної освіти: теорія та технологія: моногр. / О. І. Рассказова. – Харків : ФОП Шейнина О. В., 2012. – 468 с.

Валерія Григоренко

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри музично-теоретичної та художньої підготовки

Вікторія Сиромятникова

старший викладач кафедри музично-теоретичної

та художньої підготовки,

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди,

м. Харків

ВПЛИВ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ТИПУ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДИТИНИ

Актуальність проблеми. У сучасному українському суспільстві актуалізувалася необхідність пошуку нових шляхів вирішення екологічних проблем, серед яких найгострішими є підготовка населення до збереження природних ресурсів, ефективне природокористування та піклування про довкілля. У зв'язку з цим, провідного значення сьогодні набуває формування у дітей та молоді екологічної свідомості як сукупності певних знань, умінь, поглядів та переконань, що виступають результатом екологічної освіти та виховання. Необхідність зосередження педагогічної уваги на формуванні екологічної свідомості нового покоління посилюється із зростанням потреби суспільства доцільно змінювати природне середовище з метою збереження екосоціальної гармонії, посилення органічної єдності між суспільством та природою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні підходи до формування екологічної свідомості дітей з раннього віку визначені Державною програмою «Діти України». Необхідність посилення екологічної освіти та виховання дітей відзначається також у Законі України «Про дошкільну освіту», Концепції дошкільного виховання в Україні, Базовому компоненті дошкільної освіти та інших державних документах.

Формуванню у дошкільника свідомого ставлення до природи сприяє, в першу чергу, цілеспрямоване, систематичне, особистісно зорієнтоване

виховання, основою якого виступає нерозривне поєднання екології та естетики. В результаті особистість пізнає природу, взаємозв'язки в ній через опанування естетичних еталонів, які визначаються загальними законами краси: законом гармонії, законом пропорційності та ритму й законом міри (В.Корнієнко). Метою такого екологічного виховання є формування у дитини творчого типу екологічної свідомості (С. Деребо, В. Ясвін) як здатності відчувати красу природи, сприймати образи природи, відображені у творах мистецтва, відтворювати естетичні враження від природних явищ у власній творчій діяльності.

Зважаючи на це, актуальним сьогодні стає дослідження педагогічного потенціалу музики, що за силою естетичного впливу вважається наймогутнішою серед усіх видів мистецтва (Н. Ветлугіна, А. Зиміна, Д. Кабалевський, С. Науменко, А. Шевчук), на формування творчого типу екологічної свідомості дитини дошкільного віку.

Науковцями (О. Дробницький, Д. Джола, І. Смолянінов, Л. Столович, А. Щербо, Л. Юлдашев, Д. Хацькевич та ін.) висвітлено значення естетичних факторів природи у формуванні духовної культури особистості, обґрунтовано доречність розгляду «природи» як естетичної цінності.

Закономірностям ознайомлення дошкільників з природою присвячені роботи Н. Веретеннікової, Н. Кот, Н. Лисенко, Г. Марочко, Є. Максименко, З. Плохій, П. Саморукової, Н. Яришевої. У працях вчених (Г. Аפרесян, В. Баленок, С. Безклубенко, С. Жупанін, Е. Залкінд, І. Зверева, Л. Печко, В. Сенкевич, В. Сич, Г. Тарасенко, В. Шестаков та ін.) висвітлено взаємозв'язок екологічного та естетичного виховання у процесі становлення особистості.

Теоретико-методичний аспект музичного виховання дітей дошкільного віку як ефективного шляху формування їх свідомості висвітлено у працях Р. Амлінської, І. Газіної, О. Горбіної, А. Зиміної, Н. Кононової, М. Михайлової, С. Науменко, Ю. Полянського, А. Шевчук та ін.

Мистецький матеріал для дітей, покликаний стимулювати процес пізнання дошкільниками та школярами краси природи, створений такими видатними музичними діячами та поетами України, як В. Верховинець, П. Козицький, М. Лисенко, М. Леонтович, О. Олесь, К. Стеценко, П. Тичина, Л. Українка, Т. Шевченко та ін.

Аналіз суттєвого наукового доробку вчених переконує, що сьогодні гостро актуальними й не до кінця розкритими залишаються питання висвітлення впливу музичної діяльності на формування творчого типу екологічної свідомості дитини. Вченими досліджувалися лише окремі аспекти цієї проблеми, тоді як у контексті загострення екологічних проблем в Україні та необхідності пошуку нових шляхів формування у дітей та молоді екологічної свідомості зростає необхідність зосередження педагогічної уваги на пошуку нових естетично спрямованих шляхів встановлення гармонії між суспільством та природою.

Виходячи із зазначеного вище, *метою даної публікації* є обґрунтування можливостей впливу музичної діяльності на формування у дитини

дошкільного віку творчого типу екологічної свідомості.

Виклад основного матеріалу. Відзначимо, що екологічна свідомість особистості визначає тип життєдіяльності людини, що формується у процесі виховання, стиль взаємовідносин людини з навколишнім середовищем, що сприяє підвищенню рівня гармонії кожної особистості та усього суспільства з природним середовищем.

Формування екологічної свідомості дітей дошкільного віку має певні особливості, обумовлені специфікою віку. Так, у дошкільному віці у формуванні ставлення до природи інтенсивно виявляється психологічний механізм емпатії; велику роль у засвоєнні екологічних знань відіграє високий рівень пізнавальної активності та відкритість для пізнання нового; засвоєнню активної позиції дошкільника у питаннях екологічної діяльності сприяє те, що провідним видом діяльності є гра; прагнення до виявлення значного творчого потенціалу забезпечує становлення творчого типу екологічної свідомості дитини.

Виходячи з аналізу поглядів вчених (А. Богуш, Н. Лисенко, Т. Поніманська, М. Роганова), відзначимо, що саме у дошкільний період закладаються основи позитивного ставлення людини до природи, навколишнього світу. У цьому віці у дитини формуються основи морально-екологічних позицій особистості, які проявляються у взаємодії дитини з природою, усвідомленні нерозривності з нею. Для дітей дошкільного віку, зважаючи на незрілість їх особистості, чуттєвість та сприйнятливність до емоційно-забарвлених педагогічних впливів, особливо актуальним є формування екологічної самосвідомості через впровадження у роботу з ними музичної діяльності, що дозволяє яскраво відтворити образи природи й знаходить відгук у душі дитини, збуджуючи її творчу фантазію.

Підкреслимо, що саме у дошкільному віці найбільш доречним є формування у дитини визначеного С. Деребо, В. Ясвіним «творчого типу екологічної свідомості», який відрізняється, насамперед, здатністю розуміти красу природи під час безпосередніх спостережень за нею та при знайомстві з творами мистецтва, а також виражати своє ставлення до природи у творчій діяльності. За переконанням авторів, екологічну свідомість характеризують такі особливості: вищу культурно-естетичну цінність являє гармонійний розвиток людини і природи; розумність людини накладає на неї додаткові обов'язки по відношенню до природи; характер взаємодії з природою визначається свого роду «екологічним імперативом»: правильно і дозволено тільки те, що не порушує існуючу в природі екологічну рівновагу; етичні норми і правила поширюються як на взаємодію між людьми, так і на взаємодію зі світом природи; діяльність з охорони природи продиктована необхідністю зберегти природу заради неї самої [1, с. 25].

Використання педагогічних можливостей музичного мистецтва з метою формування творчої екологічної свідомості дітей дошкільного віку сприяє більш глибокому сприйняттю дошкільниками естетичних властивостей природних об'єктів. Музичне мистецтво допомагає дітям осягнути красу навколишньої природи, забезпечує збагачення їх життєвого

досвіду, викликає різноманітні емоційні переживання. Враження, накопичені від сприйняття природних явищ, а також музичні образи діти переносять у свою художню діяльність.

Формування екологічної свідомості дитини передбачає розвиток в неї емоційного відгуку на все прекрасне, формування дбайливого ставлення до довкілля, прищеплення здатності до оцінки красивого в природі і в мистецтві. Виховуючи емоційне ставлення до художніх образів природи, втілених засобами музики, вихователь спонукає дитину до розуміння естетичної та моральної цінності природи для життя людей [2, с. 225].

Суттєво, що для ефективного формування у дошкільників ціннісного ставлення до природи, на нашу думку, необхідним є збагачення змісту музичного виховання дошкільників творами, в яких яскраво вимальовуються образи природи. У ході проведення тематичних музичних занять, екологічних свят, співу під час виконання повсякденних екологічних справ створюється атмосфера, що сприяє формуванню у дітей творчого ставлення до довкілля, засвоєнню вихованцями, перенесенню у життя поважного ставлення до природи. Необхідно дотримуватися певних вимог відбору творів мистецтва, зокрема враховувати їх художню цінність, яскравість образів природи, які містить той чи інший музичний твір, емоційну привабливість музичних образів для дітей, дієвість у формуванні у дошкільника бажання захищати, оберігати природу тощо.

Особливо відзначимо дієвість у формуванні творчого типу екологічної свідомості творів народного музичного мистецтва (веснянок, закличок, щедрівок, колядок тощо). Знаний вітчизняний композитор та педагог В.Верховинець відзначав у цьому контексті, що народне мистецтво є таким, що віддзеркалює духовний світ, традиції, звичаї, характер народу, відзначається яскравим національним колоритом і тому є незамінним джерелом виховання любові та поваги до природи рідного краю.

На нашу думку, умовами формування у дітей дошкільного віку творчого типу екологічної свідомості є: використання засобів музичного мистецтва у синтезі різних видів мистецтв й, відповідно, використання комплексу різних мистецтв як способу пізнання дитиною естетичної цінності природи; підтримання позитивного емоційного фону взаємодії дітей з природою через використання засобів музичного мистецтва для створення у процесі виховання дошкільників казкових образів природи; орієнтування освітнього процесу на розвиток творчої активності дітей, стимулювання в них бажання відображати природу в естетичних образах у ході творчої музичної діяльності.

У цілому відзначимо, що важливу роль у формуванні екологічної свідомості дошкільників відіграє засвоєння екологічних знань, опанування екологічними уміннями, формування екологічного сприйняття природного середовища, що забезпечується у процесі організації спеціальної екологічно спрямованої діяльності.

Висновки. Творчий тип екологічної свідомості дитини формується на ґрунті культурних цінностей людства через збагачення особистості

необхідними відомостями про естетичний зміст природних явищ, формування у дошкільника уявлень про потреби соціального та природного життя, готовності до екологічних дій. Таке ставлення формується зокрема шляхом залучення дитини до музичної діяльності, завдяки чому відбувається засвоєння естетичного образу природи, розвиток здатності у власній творчій діяльності виражати своє ставлення до природи. Причому, формувати у дошкільників екологічну свідомість необхідно комплексно, сприяючи емоційно-чуттєвому сприйманню дітьми природи в процесі опосередкованого спілкування з нею через засвоєння музично-естетичних образів природи, художньо-естетичну діяльність, розвиток творчої активності дошкільників.

Література

1. Дерябо С. Д. Экологическая педагогика и психология / С. Д. Дерябо, В. А. Ясвин. – Ростов-на-Дону : Издательство «Феникс», 1996. – 480 с.
2. Дубровіна І. В. Психологія: підручник / І. В. Дубровіна. – 2-е вид. – М. : Академія, 2001. – 464 с.

Роксоляна Зозуляк-Случик

*канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи*

Юлія Павлюк

*студентка 5 курсу спеціальності «Соціальна педагогіка»
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ*

ВЗАЄМОДІЯ БАТЬКІВ З ФАХІВЦЯМИ У ФОРМУВАННІ СТАТЕВОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Актуальність проблеми. Поняття «моральність», особливо у статево-рольовому напрямі, дуже обезцінилось, статево-виховання якщо і здійснюється в школі, то здебільшого на незначному рівні на уроках «Основ здоров'я», де учні не отримують належної інформації, і не розпитують про питання, які їх цікавлять. Ігноруються народні традиції, моральні норми, християнська поведінка. Вагома роль у цьому питанні належить родинному вихованню, де сім'я, як перший інститут соціалізації має надавати певну інформацію. Батьки мало приділяють уваги процесу виховання дітей та організації їхнього змістовного дозвілля. Саме ж формування статевої якості відбувається стихійно, інформація ж про фізіологічні зміни в організмі, пропаганда «модних» та «сучасних цінностей» у старшокласників відбуваються через Інтернет та старших товаришів, які й самі свого часу не отримували достатньо інформації. Звідси, не володіючи належним рівнем знань, діти формують свою «спотворену правду», звідки й випливають різного роду статево-девіації.